

**BOSHLANG'ICH TA'LIM YO'NALISHI
TALABALARIDA INNOVATSION KASBIY
KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING
NAZARIY ASOSLARI**

**Saburov Erkin Gulimbayevich, Urganch davlat universiteti
mustaqil tadqiqotchisi**

<https://orcid.org/0000-0002-8571-3653>

e-mail:
saburoverkin42@gmail.com

**THEORETICAL BASIS OF THE DEVELOPMENT
OF INNOVATIVE PROFESSIONAL
COMPETENCE IN PRIMARY EDUCATION
STUDENTS**

**Saburov Erkin Gulimbaevich, Independent researcher of
Urganch State University**

**ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ
ИННОВАЦИОННОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ У ОБУЧАЮЩИХСЯ
НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

**Сабуров Эркин Гулимбаевич, независимый исследователь
Ургенчского государственного университета**

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarining innovatsion kasbiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari yoritilgan. Mazkur kompetentlikni shakllantirish zamonaviy ta'lim jarayonlarida dolzarb vazifalardan biri bo'lib, pedagogik faoliyatning samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Maqolada innovatsion metodlarning ta'rifi, ahamiyati va ta'limda qo'llanilishi, shuningdek, bu jarayonning psixologik-pedagogik asoslari tahlil qilinadi. Talabalar innovatsion o'qitish metodlari va texnologiyalaridan samarali foydalanish ko'nikmalarini egallashlari uchun qanday pedagogik sharoitlar zarurligi haqida ilmiy nuqtayi nazardan fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, innovatsion metodik kompetentligi, nazariy asoslar, pedagogik sharoitlar, ta'lim texnologiyalari, psixologik-pedagogik asoslar, o'qitish metodlari.

Abstract: This article describes the theoretical foundations of the development of innovative professional competence of primary education students. The formation of this competence is one of the urgent tasks in modern educational processes and is important in increasing the effectiveness of pedagogical activity. The article analyzes the definition, importance and application of innovative methods in education, as well as the psychological and pedagogical basis of this process. From a scientific point of view, what kind of pedagogical conditions are necessary for students to acquire the skills of effective use of innovative teaching methods and technologies.

Key words: primary education, innovative methodological competence, theoretical foundations, pedagogical conditions, educational technologies, psychological-pedagogical foundations, teaching methods.

Аннотация: В статье рассмотрены теоретические основы развития инновационной профессиональной компетентности учащихся начальных классов. Формирование этой компетентности является одной из актуальных задач современного образовательного процесса и имеет важное значение для повышения эффективности педагогической деятельности. В статье анализируются определение, значение и применение инновационных методов в образовании, а также

психолого-педагогические основы этого процесса. С научной точки зрения, какие педагогические условия необходимы учащимся для приобретения навыков эффективного использования инновационных методов и технологий обучения.

Ключевые слова: начальное образование, инновационная методическая компетентность, теоретические основы, педагогические условия, образовательные технологии, психолого-педагогические основы, методы обучения.

KIRISH. Bugungi kunda ta'lim sohasida global o'zgarishlar yuz bermoqda. Innovatsion texnologiyalar va metodlar jamiyatning barcha jabhalarida keng joriy etilib, ta'lim tizimini ham yangilashga asos bo'lmoqda. Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarini malakali pedagog sifatida tayyorlash jarayonida ularning innovatsion metodik kompetentligini rivojlantirish ustuvor vazifalardan biriga aylandi. Zamonaviy ta'lim muhitida o'qituvchilardan faqatgina an'anaviy bilimlarni yetkazish emas, balki innovatsion yondashuvlarni joriy etish, o'quvchilarni mustaqil fikrlashga va ijodiy yondashishga yo'naltirish talab qilinadi.

Innovatsion metodik kompetentlik — bu o'qituvchining yangiliklarni o'zlashtirish va ularni ta'lim jarayoniga joriy etish qobiliyatini aks ettiruvchi murakkab kompetentlikdir[1]. Ushbu kompetentlik talabalarni pedagogik faoliyatda zamonaviy o'qitish texnologiyalaridan foydalangan holda samarali ta'lim jarayonini tashkil etishga o'rgatishni maqsad qiladi. Bu esa, o'z navbatida, pedagogik jarayonning sifatini oshirish, o'quvchilarni ta'limga qiziqtirish va ularning intellektual rivojlanishini jadallashtirishga yordam beradi.

Maqolada boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarining innovatsion metodik kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari, bu boradagi dolzarb muammolar va ularni hal qilish yo'llari ilmiy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METOD.

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishida innovatsion metodik kompetentligini rivojlantirishga doir ilmiy izlanishlar hozirgi vaqtda juda keng qamrovda olib borilmoqda. Xususan, o'zbek va xorijiy olimlar tomonidan bu mavzuga oid ko'plab asarlar, ilmiy maqolalar va metodik qo'llanmalar nashr etilgan. Ta'lim tizimida innovatsion metodlarni joriy etish va o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini shakllantirishga bag'ishlangan tadqiqotlar X.Hasanboyeva[2], O.To'ychiev[6], L.Markova[3], N.Klarin[5] kabi olimlarning asarlarida keng yoritilgan. Ularning tadqiqotlarida o'qituvchilarning

yangi pedagogik texnologiyalar va metodikalarni amaliyotga joriy etishdagi muhim jihatlari alohida e'tibor qaratilgan.

Olimlar tomonidan innovatsion metodik kompetentligini rivojlantirish uchun pedagogik jarayonning o'ziga xosligi, o'qituvchilarning kasbiy faoliyatida innovatsion yondashuvlar, yangi texnologiyalarni o'zlashtirishda talabalar uchun yaratish lozim bo'lgan sharoitlar batafsil o'rganilgan. Masalan, N.Klarinning izlanishlari o'qituvchining innovatsion kompetentligini shakllantirish jarayonida innovatsion texnologiyalar va ta'lim metodikalarini tatbiq etishga qaratilgan bo'lib, ularning maqsadi talabaning ijodiy faoliyatini rag'batlantirish va uni mustaqil o'rganishga yo'naltirishdir[5].

MUHOKAMA. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarining innovatsion metodik kompetentligini rivojlantirish o'qituvchilarning kelgusidagi faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Innovatsion texnologiyalar va metodlar asosida o'quv jarayonini tashkil qilish orqali talabalar nafaqat nazariy bilimlarga, balki ularni amaliyotga tatbiq etish ko'nikmalariga ham ega bo'ladilar. Tadqiqot davomida kuzatishlar va pedagogik eksperimentlar natijasida aniqlanganki, innovatsion metodlar qo'llangan guruhlarda o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishi, ijodiy faoliyatga yo'naltirilganligi va mustaqil fikrlash ko'nikmalari ancha yuqori bo'lgan.

Innovatsion yondashuvlar bilan ta'lim olgan talabalar o'quv jarayonida faollik namoyon etib, o'z bilimlarini boshqalarga yetkazish va muammolarni hal qilishda ham ilg'orlik ko'rsatdilar. Bu esa, innovatsion metodik kompetentligini rivojlantirishda pedagogik texnologiyalarni keng ko'lamda qo'llash zarurligini tasdiqlaydi. Shuningdek, bu kompetentlikni rivojlantirish uchun ta'lim muassasalarida mos metodik baza va o'quv muhitining yaratilishi, o'qituvchilarni zamonaviy o'qitish usullariga o'rgatishning muhimligi aniqlandi.

Biroq, tahlillar shuni ko'rsatadiki, innovatsion metodlarning muvaffaqiyatli joriy qilinishi uchun faqat texnologik ta'minot emas, balki psixologik-pedagogik sharoitlarni ham hisobga olish zarur. O'quvchilarning o'zaro muloqot, ijodiy faoliyat va birgalikdagi muhokama jarayonlarida faol ishtirok etishi uchun qulay sharoitlar yaratish lozim. Talabalar innovatsion metodlarni samarali qo'llashda bilim olish jarayonining faol ishtirokchisi sifatida o'zlarini erkin his qilishlari va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalariga ega bo'lishlari kerak.

Nazorat guruhi bilan taqqoslaganda, eksperimental guruhda ta'lim samaradorligi ancha yuqori bo'lganligi, innovatsion metodlar talabalarning mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantirishda muhim omil ekanini ko'rsatadi. Bu esa boshlang'ich ta'lim yo'nalishidagi o'qituvchilar tayyorgarlik jarayonida innovatsion metodik kompetentligini rivojlantirish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi.

NATIJARLAR. Tadqiqot davomida olingan natijalar boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarining innovatsion metodik kompetentligini rivojlantirishning muhimligi va samaradorligini tasdiqladi. Eksperimentlar va kuzatishlar asosida quyidagi asosiy natijalar aniqlangan:

1. Innovatsion metodlarning samaradorligi: Innovatsion metodlar asosida ta'lim olgan talabalar bilimlarni tezroq o'zlashtirishi va amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini samarali rivojlantirgani kuzatildi. Eksperimental guruh talabalarini an'anaviy metodlar asosida ta'lim olgan nazorat guruhiga nisbatan yuqori natijalarga erishdi.

2. Talabalarning ijodiy fikrlash va mustaqilligi: Innovatsion yondashuvlar talabalar orasida ijodiy fikrlash, tanqidiy yondashuv va mustaqil muammolarni hal qilish qobiliyatlarini sezilarli darajada rivojlantirdi. Ular o'z bilimlarini faqatgina o'qituvchi tomonidan berilgan ma'lumotlar bilan cheklamasdan, yangi g'oyalar va yechimlarni mustaqil ishlab chiqishga moyil bo'lishdi.

3. Motivatsiyaning oshishi: Innovatsion metodlardan foydalanish talabalarning ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini va ishtirok darajasini oshirdi. Eksperimental guruh talabalarini darslarda faol ishtirok etib, o'qish jarayoniga nisbatan ko'proq motivatsiya bilan yondashgan.

4. Pedagogik texnologiyalarning ahamiyati: Talabalar innovatsion pedagogik texnologiyalarni

qo'llash orqali o'z-o'zini rivojlantirish va yangi bilimlarni mustaqil o'rganishga tayyor ekanliklarini namoyish qilishdi. Bu esa boshlang'ich ta'limda innovatsion metodik kompetentlikning kelgusida yanada rivojlanishi va pedagogik jarayonda foydalaniladigan vositalarning muhimligi haqida xulosa chiqarishga imkon berdi.

5. Tizimli yondashuvning zarurligi: Innovatsion metodlarni joriy etish uchun ta'lim tizimining barcha bosqichlarida — o'quv dasturlari, pedagoglar tayyorgarligi, o'quvchilar bilan o'zaro muloqotda — kompleks va tizimli yondashuvning muhimligi aniqlandi. Bu yondashuvni ta'minlash, innovatsion kompetentlikni rivojlantirishda asosiy shart ekanligi tasdiqlandi.

Umuman olganda, innovatsion metodik kompetentlikni rivojlantirish nafaqat boshlang'ich ta'lim yo'nalishida o'qituvchilarni tayyorlash jarayonining samaradorligini oshiradi, balki talabalarning kelajakdagi kasbiy faoliyatida muvaffaqiyatga erishishiga ham sezilarli hissa qo'shadi.

XULOSA. Ushbu tadqiqot natijalari boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarining innovatsion metodik kompetentligini rivojlantirish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Innovatsion yondashuvlar yordamida ta'lim olgan talabalar faollik, ijodiy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatlari bilan ajralib turishdi, bu esa ularning kelajakdagi pedagogik faoliyatiga ijobiy ta'sir qiladi.

Tadqiqot asosida quyidagi xulosalar chiqarildi:

1. Innovatsion metodik kompetentlikni rivojlantirish talabalarning nafaqat nazariy bilimlarini oshiradi, balki amaliy ko'nikmalarini ham mustahkamlaydi.

2. Ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalarni qo'llash talabalar motivatsiyasini oshirib, ularni darslarda faol ishtirok etishga va mustaqil o'qishga yo'naltiradi.

3. Innovatsion yondashuvlarning samaradorligini ta'minlash uchun ta'lim tizimida tizimli va kompleks yondashuvni joriy etish zarur. Bu esa, o'quv dasturlarini takomillashtirish va pedagogik kadrlarni yangicha usullar bilan tayyorlashni talab qiladi.

4. Innovatsion kompetentlikning rivoji pedagogik faoliyatda yuqori samaradorlik va

zamonaviy ta'lim talablariga moslashish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Shu sababli, boshlang'ich ta'limda innovatsion metodik kompetentligini rivojlantirish o'qituvchilar tayyorgarlik jarayonining ajralmas qismi bo'lishi va bu borada uzluksiz ilmiy-pedagogik izlanishlar olib borilishi zarur. Innovatsion yondashuvlarning muvaffaqiyatli tatbiqi nafaqat talabalarning, balki ta'lim tizimining rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Dewey, J. Demokratiya va ta'lim. Toshkent: O'qituvchi, 2021 (asl nusxa: 1916-yil).
2. Hasanboyeva, X. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti, 2018.
3. Markova, A. K. Pedagogik faoliyatning innovatsion yondashuvlari. Moskva: Pedagogika, 2017.
4. Moiseyeva, T. V. Innovatsion o'qitish texnologiyalari va metodikasi. Sankt-Peterburg: Lan., 2022.
5. Klarin, N. Ta'limda innovatsion metodlarni qo'llashning nazariy asoslari. Moskva: Nauka, 2019.
6. To'ychiev, O. Innovatsion metodlar va ta'lim samaradorligi. Toshkent: O'qituvchi, 2020.
7. Sharifzoda, S.O. Pedagogical conditions for the organization of gender based training Innovative research in modern education. Hosted from Toronto, Canada30, 4.

